

ENES PELIDIJA
(Sarajevo)

182346
Šabanović, Hazim

OSVRT NA LIČNOST I DJELO
dr. HAZIMA ŠABANOVIĆA

Ključne riječi: Bosna i Hercegovina, osmanistika, historijski izvori, Hazim Šabanović, biografija, bibliografija.

Među najistaknutijim osmanistima XX stoljeća ne samo u Bosni i Hercegovini nego i široj regiji ime dr. Hazima Šabanovića zauzima jedno od prvih mjesta. Ugled velikog naučnika kojeg je za života stekao i koji se održao u naučnim krugovima sve do danas, rezultat je njegovog velikog opusa u osmanistici. O tome svjedoče prijevodi osmanskih deftera i druge izvorne arhivske građe, kao i brojne studije, te radovi koje je preveo i napisao ovaj istinski erudita. Koliko je bio poštovan i cijenjen među kolegama u osmanistici, govori i podatak da su mu prijevodi deftera i knjige štampane u uglednim izdavačkim kućama, a brojni prijevodi osmanskih dokumenata i radovi publikovani su u najpoznatijim stručnim časopisima.

Kada su u pitanju stvaraoci ne samo ove nego i drugih naučnih disciplina, šira javnost, a posebno mlađe generacije vrlo često ne znaju ni njihove osnovne biografske podatke.¹ Ovdje ćemo skrenuti pažnju na neke manje poznate podatke iz biografije Hazima Šabanovića.

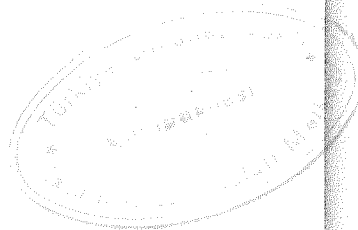
Iz njegovog radnog dosjea vidimo da je neposredno po sticanju fakultetske diplome prvo zaposlenje imao kao sudski pripravnik u Ministarstvu pravosuđa 1941. godine.² Iste godine zapošljava se kao kustos

¹ Vidjeti: *Orijentalni institut u Sarajevu 1950.-2000.*, Sarajevo 2000. godine, str. 110 (dalje: *Orijentalni institut*); Salih H. Alić, "Hazim Šabanović", *Prilozi za orijentalnu filologiju XXII-XXIII/1972-73*, Sarajevo 1976, str. 7; Muhamed Hadžijahić, "Dr. Hazim Šabanović", *Analiz Gazi Husrev-begove biblioteke*, knjiga I, Sarajevo 1972, str. 136.

² *Orijentalni institut*, str. 110.

Prilozi, v. 60, Sarajevo 2011, pp. 47-63.

D183

- Hazim Šabanović

- K. poseb.

IN MEMORIAM

Dr HAZIM ŠABANOVIĆ

(1916 — 1971)

Radovi i prikazi, koji se objavljuju u ovom dvobroju, primljeni su dok je još pokojni Hazim Šabanović bio glavni i odgovorni urednik ovih *Priloga*. Neke od ovih radova on je brzo pregledao, za većinu drugih je znao, ali zbog bolesti i kasnije nenadne smrti na žalost nije stigao da obavi posljednju redakciju tih radova. Nova redakcija obavila je tu dužnost, priredila i predala te radove u štampu, bez ikakvih promjena u sistemu i organizaciji *Priloga*. U znak priznanja i velike žalosti za pokojnim Hazimom Šabanovićem i ovaj dvobroj *Priloga* izlazi pod njegovim uredništvom.

Nova Redakcija *Priloga*

Odgovorni urednik
Dr AVDO SUČESKA

Sekretar redakcije i korektor
FEHIM NAMETAK

Dvadeset drugog marta 1971. godine iznenada je preminuo Hazim Šabanović, naučni savjetnik Orijentalnog instituta u Sarajevu. Smrt ga je zatekla u Carigradu, gdje je neumorno tragao za novim podacima u carigradskim bibliotekama i arhivima za svoje najveće, moglo bi se reći životno, djelo *Književnost bosanskih Muslimana na orijentalnim jezicima*, koje nije stigao da potpuno završi.

Hazim Šabanović je rođen 11. januara 1916. godine u Porječanima, nedaleko od Visokog. Srednju školu s ispitom zrelosti završio je 1935. godine, a diplomirao je na Višoj šerijatskoj školi u Sarajevu 1940. godine. Po završenom školovanju, služio je kao prefekt srednjoškolskog internata do jeseni 1941. godine, zatim kao sudski pripravnik do jeseni 1942. godine, kada je premješten u Zemaljski muzej u Sarajevu, gdje je služio kao kustos-pripravnik do kraja 1945. godine. Istovremeno je predavao arapski i turski jezik na srednjim školama. Zatim je služio u Gradskom narodnom odboru u Sarajevu i radio na uređenju Arhiva grada Sarajeva do 1948. godine, kada je premješten na Pravni fakultet sa zadatkom da prikuplja i obrađuje turske izvore za pravnu istoriju, gdje je ostao do 1950. godine. Tada je osnovan Orijentalni institut u Sarajevu, u kome je imenovan za šefa Lingvističko-književnog odsjeka. U julu 1952. godine izabran je za naučnog saradnika Instituta. U jesen 1953. godine dodijeljen je na rad Filozofskom fakultetu u Beogradu, gdje je do 1957. godine predavao turski jezik i diplomatiku studentima istorije. Godine 1962. izabran je za naučnog savjetnika u kojem zvanju ga je zatekla prerana smrt. Izuzimajući vrijeme provedeno u Beogradu, bio je stalno načelnik Filološkog, kasnije Istorijskog odjeljenja Orijentalnog instituta i član redakcije *Priloga za orijentalnu filologiju*. Od 1958. godine je glavni, a od 1969. godine i odgovorni urednik tog časopisa. Istovremeno je bio i član redakcija *Monumenta Turcica* i *Posebnih izdanja Instituta*.

Dr Hazim Šabanović se počeo baviti naučnim radom 1935. godine. Njegov rad je mnogostran i raznovrstan. Spadao je među najplodnije naučne radnike u Jugoslaviji, a u svojoj struci i među najuglednije naučne radnike u svijetu. On je poznat kod nas i u svijetu naročito po svojim mnogobrojnim i značajnim radovima iz turkologije i istorije jugoslovenskih naroda za vrijeme osmanske vladavine. On je proučavao, obrađivao i izdavao raznovrsne turske izvore za istoriju jugoslovenskih naroda, proučavao život i rad znamenitih Musli-

Hazim Šabanović 182344

Bosna-Hersek

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

03 Mayıs 2014

Gerçekleştirdiği çalışmalarıyla şarkiyat biliminin çeşitli alanlarına önemli katkılar veren Hazim Šabanović, 1916 yılında dünyaya geldi. 1941 yılında Sarajevo Yüksek İlahiyat Okulu'ndan mezun oldu. Doktorasını Belgrad Üniversitesi Tarih Bölümü'nde 1956'da tamamladı. Sarajevo'daki Şarkiyat Enstitüsü'nde 1950'den ölümüne kadar çalıştı. Šabanović'in ilk çalışması, 1944'te yayımladığı *Gramatika turskog jezika* (Türk Dili Grameri) adlı eseridir.

Tarih konusunda kaleme aldığı eserler vardır: *Turski izvori o srpskoj revoluciji* (1956) (Sırp İhtilali Hakkında Türk Kaynakları); *Bosanski pašaluk – Postanak i upravna podjela* (1960) (Bosna Eyaleti–Kuruluşu ve İdari Birimleri); *Historija naroda Jugoslavije* (1959) (Yugoslavya Halklarının Tarihi); *Kanuni i kanun-name za Bosanski, Hercegovski, Zvornički, Kliški, Crnogorski i Skadarski sandžak* (1957) başlıklı kitabın beş yazarından biridir; *Turski izvori za istoriju Beograda* (1964) (Belgrad Tarihiyle İlgili Türk Kaynakları).

Šabanović, *Evlilya Çelebi Seyahatname*'sinin eski Yugoslavya coğrafyasını anlatan bölümlerini Boşnakçaya çevirdi. Edebiyat alanında en önemli katkısı, *Književnost Muslimana Bosne i Hercegovine na orijentalnim jezicima* (1973) (Bosna-Hersek Müslümanlarının Türkçe, Arapça, Farsça Kaleme Alınmış Edebî Eserleri) başlığı altında ölümünden sonra yayımlandı. Ansiklopedik mahiyetteki bu çalışma 700 sayfadır.

(!), koji su pisani u vrijeme Husrev-begovo. Ta se želja nije ispunila. O Husrev-begu ima međutim obilje vijesti u štampanim kršćanskim izvorima, koje još nijesu bile iskorištene. Po njima je piscu ovih redaka uspjelo rasvijetliti jedan taman dosad period Husrev-begova života u članku »Odsutnost Husrev-begova iz Sarajeva godine 1534—36« (Glasnik muzeja u Bosni i Hercegovini XLVI).

»Truhelka je dao dobru sliku Husrev-begova rada, ali samo na temelju onoga, što su mu mogle pružiti siromašne sarajevske biblioteke i vlastito istraživanje u bogatim dubrovačkim arhivima. Mnogo data o tom periodu bosanske historije ima u potpunom izdanju Sanudovih Dijarija, zatim u Laszowskoga Monumenta Habsburgica i Šišićevim Acta comitialia Croatiae (oboje u Monumenta spectantia hestoriae Slavorum meridionalium, vol. 35, 36, 38) i drugdje. U tim različnim izvorima nalazi se također obilje vijesti po kojima bi se dala napisati opširna studija o Sibenčaninu Muratu vojvodi ili čehaji (zamjeniku) Husrev-begovu, koji je bio isprva rob, a onda oslobođenik i posinak Husrev-begov, koji je uživao neograničeno povjerenje svoga gospodara i koji je ukopan (1545) u svome zasebnom turbetu do turbeta svoga poočima u haremu Begove džamije«.

Zanimljivo je ono što Šimčić dodaje u bilješci, govoreći da nije ni malo sigurno što piše Truhelka i svi drugi prema njemu da se Murat-beg zvao Tardić. »U Sanuda osim Tardich piše se prezime njegova brata Zorzi iz Šibenika Faidich i Gaidi«.

DR HAZIM ŠABANOVIĆ rođen je u Poričanima kod Visokog 22. jula 1916. Završio je Višu islamsku

šeriatsko-teološku školu u Sarajevu. Godine 1954. obranio je doktorsku disertaciju pod naslovom »Bosanski pašaluk, postanak, upravna podjela i unutrašnje uređenje«, koju je objavio (1959) u izdanju Naučnog društva Bosne i Hercegovine. Na radu je najviše vremena proveo kao saradnik Orijentalnog instituta u Sarajevu.

Šabanović je jedno vrijeme bio i službenik Gazi Husrev-begove biblioteke (1948. i 1949.). Inače je o ovoj biblioteci napisao više radova te započeo rad na izdavanju njenog kataloga, o čemu se govori na posebnom mjestu u ovim Analima. Šabanović je dalje napravio i opširna regesta sarajevskog sidžila od 1555—1558; ta registra nisu izdata, ali su dobro poslužila nekolicini naših naučnih radnika pri izradi pojedinih njihovih monografskih studija. U odnosima dra Šabanovića prema Gazi Husrev-begovoj biblioteci treba podsjetiti i na to da je od 1966. pa do svoje smrti bio član njenog savjeta i svojim zrelim sugestijama doprinio unapređenju rada biblioteke.

Važio je kao turkolog i historik, a bio-bibliografski je obrađivao bosanske muslimanske pisce na orijentalnim jezicima.

Dr Šabanović je zaslužan među ostalim po tome što je znalčki i sa dosta akribije prilazio izdavanju turskih izvora za historiju jugoslavenskih naroda. Od kapitalne su važnosti za bosansku historiju njegova dva rada »Turski dokumenti u Bosni iz druge polovine XV stoljeća« (Istorijsko-pravni zbornik, Sarajevo, 1, 1949, 2, str. 177—208) i »Krajište Isa-bega Ishakovića. Zbirni katastarski propis iz 1455« sa značajnim komentarom (Orijentalni institut, Sarajevo 1964). Važan je Šabanovićev udio i pri izdavanju edicije, također Orijentalnog instituta »Kanuni i kanun-name za bosanski, hercegovački, zvornički,

kliški, crnogorski i skadarski sandžak« (Orijentalni institut, Sarajevo 1957). Počeo je i s izdavanjem vakufnama, pa je objavio rad »Dvije najstarije vakufname u Bosni« (Prilozi za orijentalnu filologiju 2, 1951, str. 5—38) kao i vakufnamu Mustafa-bega Skenderpašića (Prilozi za orijentalnu filologiju 3—4, 1952—1953, str. 403—413).

Posebno je zapažen i stekao zahvalnu čitalačku publiku Šabanovićev rad na prevodenju glasovitog turskog putopisca Evlije Čelebije; Šabanovićevi odlomci putopisa Evlije-Čelebije o južnoslavenskim zemljama izašli su tri izdanja (Sarajevo 1954, Sarajevo 1957 i Sarajevo 1967). Od naročite su važnosti Šabanovićevi komenatri i rječnik uz Evlija-Čelebijin tekst, kao i uvodna studija o Evliji-Čelebiji.

Šabanović je s dosta metodičnosti pristupio obradi turskih izvora, pa u ovome pogledu zauzima svoje važno mjesto njegov rad »Turski diplomatski izvori za historiju naših naroda« (Prilozi za orijentalnu filologiju 1 1950, str. 117—149), pa i rad iz kronologije »Izrazi evâ'il, evasit i evahir u datumima turskih spomenika« (Prilozi za orijentalnu filologiju 2 1951, str. 213—237).

S područja naše književne historije Šabanović je objavio radove o Šeh-Juji (Prilozi za orijentalnu filologiju 8—9, 1958-59, str. 29—35) i Hasan-Kafil Pruščaku (Prilozi za orijentalnu filologiju 14-15, 1964—65, 1-31), a ovdje bi se moglo uvrstiti i njegovo izdanje »Popisi kadiluka u Evropskoj Turskoj od Mostarca Abdulaha Huremovića« (Glasnik Zemaljskog muzeja 54 1942, str. 307—356). Međutim njegovo posljednje napisano, a jamačno najvrednije djelo o književnom radu Bošnjaka Muslimana na orijentalnim jezicima još nije objavljeno, iako je uglavnom dovršeno, u koliko se tiče

pisaca do kraja XVII vijeka, pa i u kasnije doba.

Više ranijem periodu njegova naučnog rada pripadaju monografije o pojedinim našim istaknutim ljudima na Porti (Ibrahim paša Novošeherlija, Novi Behar 9 1935—1936, Murat-paša Hrvat, Sarajevo 1936, Ibrahim paša Požeški, Hrvatsko kolo 23/1942, 68—82). Iz kasnijeg perioda njegova naučnog stvaranja potječu prilozi o pojedinim namjesnicima u našim krajevima (Ferhad-beg Vuković-Desisalić, Zbornik Filozofskog fakulteta Beogradskog univerziteta IV, 113—127 — Skender-paša, Istorijski glasnik I 1955, 1—18).

Šabanović se nadalje intenzivno bavio historijom Srbije i Beograda, prije svega izdavanjem izvora iz toga domena. Može se šta više reći uzevši voluminozno da vrlo zamašan dio njegova opusa otpada na srpsku historiju (Turski izvori o srpskoj revoluciji, knj. I, Beograd 1956, Turski izvori za historiju Beograda, knj. I, Beograd 1964. dok knj. II još nije objavljena, ali je završena).

Šabanović je objavio još čitav niz većih i manjih radova, a valja spomenuti i njegovu saradnju u »Enciklopediji Jugoslavije«, »Vojnoj enciklopediji« i »Historiji naroda Jugoslavije« (knj. II).

Sudjelovao je na više znanstvenih skupova u zemlji i inostranstvu.

Šabanovićeva smrt znači golemi gubitak za našu nauku, posebno turkologiju. Šabanović je strašću istinskog učenjaka neumorno pretraživao i proučavao turske arhivalije i druge izvore, izdajući ih i pišući studije. To mu je osiguralo ne samo kod nas već i u svijetu rang cijenjenog naučenjaka. Mnogo je bio zaokupljen starim turskim katastarskim defterima iz

Mitteilungen

er wirkte im Vorstand der Südostdeutschen Historischen Kommission und im Stiftungsrat des Südost-Instituts.

Diese spezifisch Kleinsche Aktivität in Tat und Rat, die durch die ihm zuteil gewordenen offiziellen Anerkennungen und Ehrungen (Ehrendoktorat Bonn 1939, Deutscher Germanistenpreis 1941 und Mozartpreis 1965) nur unzureichend honoriert wurde, ist es, die seinen Schülern und Freunden — und nicht nur den auf dem Gebiet der Südostforschung arbeitenden — am meisten fehlen wird.

München

Kurt Rein

In memoriam Hazim Šabanović (1916—1971)

Kaum ein paar Monate nach der ersten Herzattacke, die ihn für einige Zeit der Forschung entriß, war *Hazim Šabanović* wieder dabei, in osmanischen Archiven und Bibliotheken mit der ihm eigenen Hingabe und Ausdauer Materialien über die politische, wirtschaftliche und Kulturgeschichte der Balkanländer nachzuspüren. In Istanbul, wo er diesmal der literarischen Tätigkeit seiner jugoslawischen Landsleute in den Sprachen des Orients nachging, erreichte ihn am 22. März 1971, buchstäblich mitten in der Arbeit, der Tod. Mit dem Hinscheiden *Hazim Šabanović* verlieren die Turkologie und die Balkankunde einen ihrer hervorragenden Vertreter. Dieser Verlust ist umso schmerzlicher, als vom gereiften Können des frühverstorbenen Gelehrten (er war erst 55 Jahre alt) sich auch die nationale Geschichte und die Islamkunde noch manchen wertvollen Beitrag erhofften.

Hazim Šabanović, der seine Schulbildung und somit auch die Grundvoraussetzungen für die spätere wissenschaftliche Laufbahn an der Gāzī Husrewbeg Medrese, einer 400 Jahre alten Sarajevoer Lehranstalt, erhielt, gehört indirekt zu den Jüngern der österreichischen balkanologischen Schule. Diese wurde bekanntlich mit der Herausgabe der „Wissenschaftlichen Mitteilungen aus Bosnien“ (1893—1916) und der Gründung des Balkanologischen Institutes in Sarajevo (1908) durch *Carl Patsch*, *Moritz Hoernes*, *Konstantin Hörmann* u. a. ins Leben gerufen. Die Liebe zur Wissenschaft und die Anleitung zur Technik der wissenschaftlichen Arbeit vermittelte ihm sein Medrese-Lehrer *Hamdija Kreševljaković* (gest. 1959), einer jener bosnischen Gelehrten, die in der k. k. Monarchie die ersten Impulse für ihre wissenschaftliche Laufbahn erhalten hatten und der gemeinsam mit *Vladimir Ćorović*, *Vladislav Skarić*, *Vejsil Ćurčić*, *Julian Jelenić*, *Ciro Truhelka* u. a. m. den Grundstein zu einer blühenden einheimischen Geschichtsforschung legte.

Schon als Abiturient besaß *Šabanović* gediegene Kenntnisse in Türkisch, Arabisch und Deutsch. Diese konnte er später durch ein vierjähriges Studium am Islamischen Scheriatstheologischen Kolleg in Sarajevo sowie durch das Absolutorium der Philosophischen Fakultät Belgrad, Fachgruppe Orientalistik, und durch wiederholte Auslandsaufenthalte erheblich erweitern. Er wirkte zunächst als Kustos am Bosnisch-herzegowinischen Landesmuseum. 1956 wurde er in Belgrad zum Doktor der Philosophie promoviert. Anschließend erhielt er einen Lehrauftrag für Turkologie an der Belgrader Universität. Infolge politischer Schwierigkeiten mußte er jedoch nach kurzer Zeit die Belgrader Lehrstätte, wo er eine bereitwillige Aufnahme gefunden hatte, verlassen, um in der bosnischen Hauptstadt die Stelle eines „wissenschaftlichen Beraters“ am Orientalischen Institut zu übernehmen. Von der Fachwelt des In- und Auslandes geschätzt, vertrat er zweimal sein Land bei internationalen Orientalistenkongressen. Man übertrug ihm schließlich die Leitung der Zeitschrift *Prilozi za orijentalnu filologiju* / *Revue de philologie orientale* (von 1958 bis zu seinem Tode), die nicht zuletzt dank seinen Bemühungen an Niveau gewann. Er redigierte auch einige andere Veröffentlichungen des Orientalischen Institutes in Sarajevo.

Mitteilungen

Die Ernennung zum Mitglied der Bosnischen Akademie der Wissenschaften, die er durchaus verdient hätte, blieb ihm versagt. Der Verstorbene war Mitarbeiter mehrerer wissenschaftlicher Standardwerke, so der „Encyclopaedia of Islam“ (Leiden und London 1960 ff.), der „Hrvatska Enciklopedija“ (Zagreb 1939—45), der „Enciklopedija Jugoslavije“ (Zagreb 1955 ff.), und Rezensent und Vorwort- oder Einführungsverfasser einer größeren Anzahl von Monographien. Die letzte Arbeit dieser Art, eine Studie über die historische Entwicklung des malerischen Städtchens Počitelj an der Narenta und dessen zahlreiche Kulturdenkmäler, liegt im Druck.

Šabanović half in selbstloser Weise vielen jungen Wissenschaftlern, die sich mit Problemen der osmanischen Vergangenheit des Balkans oder mit der Kulturgeschichte jener Zeit auseinandersetzten. Er war ein Meister im Lesen osmanischer Urkunden und Handschriften. Mit seltener Geduld pflegte er bei Details zu verweilen, um jede sich ihm aufdrängende wissenschaftliche Frage restlos zu klären. So gelang es ihm, eine große Anzahl von alten türkischen Ortsbezeichnungen geographisch zu ermitteln, viele Fachausdrücke des osmanischen Militär- und Wirtschaftslebens terminologisch einwandfrei abzugrenzen, die richtige Lesung schwieriger diplomatischer Texte zu finden und diverse, bis dahin im Dunkeln liegende geschichtliche Ereignisse zu datieren und zu beleuchten. Die besten Beispiele dieser ins Detail gehenden Arbeitsweise bieten seine Werke: *Krajište Isa-Bega Ishakovića* (Sarajevo 1964), *Evlja Čelebija: Putopis* (Sarajevo 1957), *Turski izvori o srpskoj revoluciji 1804* (Beograd 1956) und *Hasan Kafi Prušćak* (Sarajevo 1965). Seine letzte große Arbeit, bei der ihm der Tod ereilte, galt dem literarischen Schaffen der Jugoslawen in orientalischen Sprachen. *Šabanović* erblickte in ihr die Krönung seines Lebenswerkes. Leider war es ihm nicht vergönnt, sie zu beenden und ihr bereits angekündigtes Erscheinen zu erleben.

Als Gelehrter pedant, als Mensch angenehm und stets für Spaß und Witz aufgelegt, den Kollegen gegenüber verständnisvoll und hilfsbereit, war *Šabanović* eine markante Figur des intellektuellen Lebens Sarajevos. Der Verlust, der durch seinen Tod eingetreten ist, wird schwerlich zu ersetzen sein.

Auswahlbibliographie

Glasnik IVZ = Glasnik Islamske vjerske zajednice, Sarajevo
Prilozi za orijent. filol. = Prilozi za orijentalnu filologiju, Sarajevo

1. Ibrahim paša Novošeherlija, veliki vezir Muhameda III. — Novi behar, Sarajevo. 9. 1935/36, 17. F. 225—227. [Ibrāhīm Paša von Novi Šeher, der Großwesir Mehmeds III.]
2. Murat-paša Hrvat preporoditelj osmanlijskog carstva. Sarajevo 1936. „Nova Tiskara“ Vrčak. 25 S. [Murād Paša Ĥirwāt — Erneuerer des osmanischen Reiches.]
3. Još jedan glasoviti Hrvat na Visokoj porti u Carigradu. Ibrahim paša Požeški, veliki vezir Sulejmana II. — Hrvatski dnevnik, Zagreb. 3. 1938. Nr. 754. S. 16. [Noch ein berühmter Kroat an der Hohen Pforte in Istanbul: Ibrāhīm Paša von Požega, der Großwesir Sulaimāns II.]
4. Muslimanske političke stranke u Bosni i Hercegovini prije rata. Stanje iza okupacije (1878) do pokreta za vjersko-prosvjetnu autonomiju (1899). — Savremenik, Zagreb. 28. 1940. 1/4. S. 127—128. [Die muslimischen politischen Parteien in Bosnien und der Herzegowina vor dem Krieg.]
5. Ibrahim paša Požeški, veliki vezir Sulejmana II. — Hrvatsko kolo, Zagreb. 23. 1942. S. 68—82. [Ibrāhīm Paša von Požega, der Großwesir Sulaimāns II.]
6. Naše orijentalno blago. — Osvit, Sarajevo. 1. 1942, 9. S. 6—7. [Unser orientalisches Gut.]
7. Novi turski dokumenti u turskom odsjeku Hrvatskih muzeja. — Glasnik Hrvatskih zemaljskih muzeja u Sarajevu 54. 1942. S. 357—370. [Neue türkische Dokumente in der türkischen Abteilung der Kroatischen Landesmuseen in Sarajevo.]

Saaddin, Fawzi, born in 1942, he studied economics at Göttingen and Bochum where he received a doctorate in 1977 with a thesis entitled *Die arabische Wirtschaftsintegration*. Schwarz

Saakian (Sahakyan), Ruben Gareginovich, born 14 October 1929 at Tbilisi, he gained his first degree in 1960 at Erevan with a thesis entitled *Советско-турецкие отношения в 1925-1935 гг.* His writings include *Антинаучное освещение истории советско-турецких отношений в современной турецкой историографии* (1964), *Геноцид армян в Османской империи* (1966), and *Об ускорении инерции, возникающем в относительном движении под воздействием внешних сил* (Erevan, 1969). Millband; Millband²

Saarisalo, Akseli Aapeli, born 22 June 1896 at Rymättylä, Finland, he was a theologian and Orientalist whose writings include *Songs of the Druzes* (1932), *A Waqf document from Sinai* (1933), *New Kirkuk documents relating to slaves* (1934), and *Rymättylän räätälin poika* (1975). ScBnd (1)

El Saaty (al-Sa'ati), Hassan Abdulaziz, born 30 September 1916 at Cairo, he received a Ph.D. in 1946 from LSE with a thesis entitled *Juvenile delinquency in Egypt*. He was successively a lecturer and professor at the University of Alexandria and Ain Shams University. His writings include *'Ilm al-ijtima' al-Khalduni* (1972), *'Ilm al-ijtima' al-sana'i* (1976), and he was joint author of *Industrialization in Alexandria* (1959). Sluglett; Unesco; WhoArab, 1997/98

Saavedra y Moragas, Eduardo, born in 1829 at Tarragona, he was a collaborator of F. Codera y Zaidin, with whom he edited *Ta'rikh fath al-Andalus* of Ibn al-Qutiyah (1868). He was elected a member of the Real Academia Española in 1878. His own writings include *La geografía de España del Edrisi* (1881), *Estudio sobre la invasion de los árabes en España* (1892), *España en el Africa occidental* (1910), *El Nilo* (1912), and *Descripción de la vía romana entre Uxama y Augustóbriga* (1963). J. Mañas Martínez wrote *Eduardo Saavedra, ingenieros y humanista* (1983). He died in Madrid in 1912. IndiceE (3); Manzanares, pp. 183-187

Sabadini, Dominique, born 19th cent., he gained a doctorate and became affiliated with the Société de géographie. His writings include *Quelques considérations sur les maladies, principalement les fièvres paludéennes et l'hygiène du colon* (Alger, 1900). BN

Sabagh, Georges, born 10 December 1919 at Baghdad, he graduated from the University of California at Berkeley in the class of 1941 and received a Ph.D. in 1951 with a thesis entitled *An analysis of some of the problems involved in the projection of future births*. He was a professor of sociology at U.C.L.A. since 1964. In 1990 he was a director of the Center for Near Eastern Studies, U.C.L.A. In 1989 he edited the conference proceedings, *The modern economic and social history of the Middle East in its world context*. AmM&WS, 1973 S, 1978 S; MESA Roster of members, 1977-1990

Sabanegh, Edouard Sami, called Frère Martin, born 2 July 1916 at Damascus, he received an M.A. in Arabic in 1972 at Cairo, and he later became director of the Centre d'études arabes, an institution affiliated with the Frères des Écoles chrétiennes at Cairo. His writings include *Muhammad B. Abdallah, "le Prophète"; portraits contemporains, Égypte, 1930-1950* (Paris, 1981). He died at the Communauté centrale de la Maison générale des Frères des Écoles chrétienne in Roma on 1 July 1985. IWWAS, 1975/76; MIDEO 18 (1988), pp. 407-409

Šabanović, Hâzîm, born 16 January 1916, he was educated at the Gazi Husrevbeg Medrese, Sarajevo, and received a doctorate in 1956 at Beograd. After a brief spell at Beograd, he became affiliated with the Oriental Institute, Sarajevo. From 1958 to his death he was editor of *Prilozi za orijentalni filologiju*. His writings include *Bosanski pašaluk* (1959), *Турски извори за историју Београда* (1964); he edited *Турски извори о српској револуцији 1804* (1956), and *Krajište Isa-Bega Ishakovića* (1964); and he translated from the Turkish of Evliya Çelebi, *Putopis* (1973-79). He died in Istanbul, 22 March 1971. HL; *Index Islamicus* (3); *Südost-Forschungen* 30 (1971), pp. 300-304

Sabar, Yona, born 25 February 1939 at Zakho in Iraq, he was a native speaker of Jewish neo-Aramaic who graduated from the Hebrew University, Jerusalem, and received a Ph.D. in 1970 from Yale University. He was a sometime professor of Hebrew at U.C.L.A. His writings include *Sefer Ba-midbar be-'Aramit hadaša* (1993), and he edited *Folk literature of the Kurdistan Jews; an anthology* (1982), and *Midrashim be-'Aramit Yehude Kurdistan* (1984) as well as many texts in that language. ConAu 112, new rev., 30; Master (1); NatFacDr, 1995; Private

Sabat, Nathaniel, born 18th cent., he translated the New Testament into Arabic. His trace is lost after a publication in 1825. BLC

Sabatier, Daniel, born 20th cent., he received a doctorate in 1976 from the Université de Paris II with a thesis entitled *La Nation française en Égypte; essor et déclin d'une échelle, 1673-1793*. THESAM 3

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
كُتِبَتْ
فِيهِ
سنة ١١٧٣ هـ

ANALI

Gazi Husrev-begove biblioteke

KNJIGA I

(!), koji su pisani u vrijeme Husrev-begovo. Ta se želja nije ispunila. O Husrev-begu ima međutim obilje vijesti u štampanim kršćanskim izvorima, koje još nijesu bile iskorištene. Po njima je piscu ovih redaka uspjelo rasvijetliti jedan taman dosad period Husrev-begova života u članku »Odsutnost Husrev-begova iz Sarajeva godine 1534—36« (Glasnik muzeja u Bosni i Hercegovini XLVI).

»Truhelka je dao dobru sliku Husrev-begova rada, ali samo na temelju onoga, što su mu mogle pružiti siromašne sarajevske biblioteke i vlastito istraživanje u bogatim dubrovačkim arhivima. Mnogo data o tom periodu bosanske historije ima u potpunom izdanju Sanudovih Dijarija, zatim u Laszowskoga Monumenta Habsburgica i Šišićevim Acta comitialia Croatiae (oboje u Monumenta spectantia hestoriae Slavorum meridionalium, vol. 35, 36, 38) i drugdje. U tim različnim izvorima nalazi se također obilje vijesti po kojima bi se dala napisati opširna studija o Šibeničaninu Muratu vojvodi ili čehaji (zamjeniku) Husrev-begovu, koji je bio isprva rob, a onda oslobođenik i posinak Husrev-begov, koji je uživao neograničeno povjerenje svoga gospodara i koji je ukopan (1545) u svome zasebnom turbetu do turbeta svoga počima u haremu Begove džamije«.

Zanimljivo je ono što Šimčić dodaje u bilješki, govoreći da nije ni malo sigurno što piše Truhelka i svi drugi prema njemu da se Murat-beg zvao Tardić. »U Sanuda osim Tardich piše se prezime njegova brata Zorzi iz Šibenika Faidich i Gaidi«.

DR HAZIM ŠABANOVIĆ rođen je u Poričanima kod Visokog 22. jula 1916. Završio je Višu islamsku

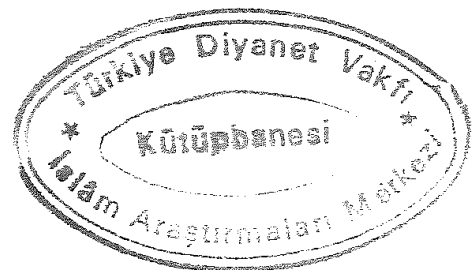
šeriatsko-teološku školu u Sarajevu. Godine 1954. obranio je doktorsku disertaciju pod naslovom »Bosanski pašaluk, postanak, upravna podjela i unutrašnje uređenje«, koju je objavio (1959) u izdanju Naučnog društva Bosne i Hercegovine. Na radu je najviše vremena proveo kao saradnik Orijentalnog instituta u Sarajevu.

Sabanović je jedno vrijeme bio i službenik Gazi Husrev-begove biblioteke (1948. i 1949.). Inače je o ovoj biblioteci napisao više radova te započeo rad na izdavanju njenog kataloga, o čemu se govori na posebnom mjestu u ovim Analima. Šabanović je dalje napravio i opširna regesta sarajevskog sidžila od 1555—1558; ta registra nisu izdata, ali su dobro poslužila nekolicini naših naučnih radnika pri izradi pojedinih njihovih monografskih studija. U odnosima dr. Šabanovića prema Gazi Husrev-begovoj biblioteci treba podsjetiti i na to da je od 1966. pa do svoje smrti bio član njenog savjeta i svojim zrelim sugestijama doprinio unapređenju rada biblioteke.

Važio je kao turkolog i historik, a bio-bibliografski je obradio bosanske muslimanske pisce na orijentalnim jezicima.

Dr. Šabanović je zaslužan među ostalim po tome što je znalčki i sa dosta akribije prilazio izdavanju turskih izvora za historiju jugoslavenskih naroda. Od kapitalne su važnosti za bosansku historiju njegova dva rada »Turski dokumenti u Bosni iz druge polovine XV stoljeća« (Istorijsko-pravni zbornik, Sarajevo, 1, 1949, 2, str. 177—208) i »Krajište Isa-bega Ishakovića. Zbirni katastarski propis iz 1455« sa značajnim komentarom (Orijentalni institut, Sarajevo 1964). Važan je Šabanovićev udio i pri izdavanju edicije, također Orijentalnog instituta »Kanuni i kanun-name za bosanski, hercegovački, zvornički,

ZEJNIL FAJIĆ

**Bibliografija »GLASNIKA«
Vrhovnog islamskog
starješinstva u SFRJ
od 1933. do 1982. godine**

Sarajevo, 1983. godine

**SVEČANOST PRILIKOM ZAVRŠETKA VJERSKE OBUKE U DUHRI-
MA KOD KISELJAKA.**

3475. XII (XXIV)/1961; br. 7—9, str. 337—338.

**SVEČANOST USTOLIČENJA REIS-UL-ULEME HADŽI NAIM EF.
HADŽIABDIĆA U GAZI HUSREVBEGOVOJ DŽAMIJI U SARAJEVU.**

3476. XXXVIII/1975; br. 5—6, str. 229—260.

SVINJA — GLAVNI PRENOSILAC VIRUSA GRIPE.

3477. XXVII/1964; br. 3—4, str. 163.

SVI ZNAJU ZA ISLAMA HABIBOVIĆA.

3478. XXXIV/1971; br. 5—6, str. 302.

**SVJETAO PRIMJER BRATSKOG SAOSJEĆANJA. (POVODOM SMRTI
PROTE ĐORĐA MAGAZINOVIĆA IZ BIJELJINE).**

3479. XXVII/1964; br. 7—9, str. 435—437.

ŠABANI, MUSTAFA:

3480. Hadži Bajram Hodža (merhum). — XLV/1982; br. 1, str. 116—117.

ŠABANI, RUŽDI:

3481. Vjerski život u Tetovu i okolini. — XXXII/1969; br. 9—10, str. 437.

ŠABANOVIĆ, HAZIM dr:

3482. A ko je bio Abu Hanife?. — VI/1938; br. 5, str. 206—212.
3483. Podržavanje rodbinskih i prijateljskih veza među muslimanima. — VII/1939; br. 5—6, str. 163—167.
3484. Muhamed a. s. u svjetlu evropske kritike. — VII/1939; br. 11, str. 414—420. i br. 12, str. 447—457. Postoji separat.
3485. Merhum Muhamed Emin Dizdar. — VIII/1940; br. 1, str. 17—21.
3486. Organizacija naučnog rada među bosansko-hercegovačkim muslimanima. — VIII/1940; br. 12, str. 475—482.
3487. Pomožimo sirote i nevoljne. — IX/1941; br. 3, str. 98—102.
3488. Za moralnu obnovu. — IX/1941; br. 6—7, str. 168—170.
3489. Opravdanje religije. — IX/1941; br. 9, str. 246—250. i br. 11, str. 328—332.
3490. Kako ćemo ove godine podijeliti sadekatul-fitr. — IX/1941; br. 10, str. 295—296.
3491. Naš putokaz Kur'an. — X/1942; br. 4, str. 100—104.
3492. Populacija. — X/1942; br. 7, str. 185—188. H. Š.
3493. Islam i zadrugarstvo. — XI/1943; br. 5—6, str. 137—146.

Selam,

ŠABANOVIĆ, Hazim Lepenica u prvom stoljeću turske vladavine Sarajevo 1963 str.193-207

ŠABANOVIĆ, Hazim Bosanski pašaluk Svjetlost Sarajevo 1982 272

ŠABANOVIĆ, Hazim Husrev-begova biblioteka u Sarajevu 45-62

ČELEBI, Evlija Šabanović, Hazim Putopis : odlomci o jugoslovenskim zemljama Svjetlost Sarajevo 1967. 692.

ŠABANOVIĆ, Hazim Književnost muslimana BiH na orijentalnim jezicima Svjetlost Sarajevo 1973. 726

Šabanović, Hazim Turski izvori o srpskoj revoluciji 1804. : Spisi carske kancelarije 1789-1804. Istorijsko društvo Narodne Republike Srbije Beograd 1956. 334.

KUJUNDŽIĆ, Atif Šabanović, Rahman Pjesnik u provinciji, provincija u pozadini : osvrt o životnom putu pjesnika Avde Mujkoća 1944-1991. NIK Grafit Lukavac 1998/1418. 93.

ČELEBIJA, Evlija Šabanović, Hazim Putopis : odlomci o jugoslovenskim zemljama Svjetlost Sarajevo 1954. 290.

ČELEBIJA, Evlija Šabanović, Hazim Putopis : odlomci o jugoslovenskim zemljama Svjetlost Sarajevo 1957. 268.

ŠABANOVIĆ, Hazim Muhammed a. s. u svjetlu europske kritike Prva muslimanska nakladna knjižara Sarajevo 1943. 31.

ŠABANOVIĆ, Hazim Upravna podjela jugoslovenskih zemalja pod turskom vladavinom do Karlovačkog mira 1699 god. Sarajevo 1952 171-204

ŠABANOVIĆ, Hazim Novi turski dokumenti u turskom odsjeku Hrvatskih zemaljskih muzeja u Sarajevu 357-370

ŠABANOVIĆ, Hazim Vojno urećenje Bosne od 1463. god. do kraja XVI. stoljeća Sarajevo 1961 173-224

Šabanović, Hazim Regesta Sarajevskog sidžila 1555-1558 355

ŠABANOVIĆ, Hazim Dvije najstarije vakufname u Bosni Orijentalni institut Sarajevo 1952 str. 5-38

ŠABANOVIĆ, Hazim Teritorijalno širenje i građevni razvoj Sarajeva u XVI stoljeću Naučno društvo Bosne i Hercegovine Sarajevo 1965 str. 29-53

ŠABANOVIĆ, Hazim Bosansko krajište Sarajevo 1958 str. 177-220

ŠABANOVIĆ, Hazim Bosanski namjesnik Ferhad-beg Vuković-Desisalić Beograd 1957 str. 114-127

ŠABANOVIĆ, Hazim Palavestra, Vlajko Žepa i njena okolina u prvim decenijama turske vlasti Sarajevo 1964 str. 39-44

Šabanović, Hazim Gramatika turskog jezika : s vježbenicom, čitankom i rječnikom Naklada Knjižare H. Ahmed Kujundžić Sarajevo 1944 205 str.

Šabanović, H. Bosanski sandžakbeg Beograd 1956 str.17

Šabanović, Hazim Murad paša Hrvat : Preporoditelj Osmanlijskog carstva : Povijestna monografija "Nova tiskara" Vrčak i dr. Sarajevo 1936 23 str.

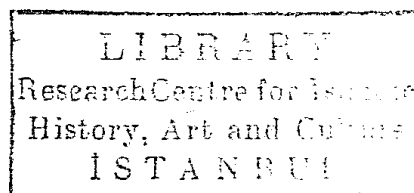
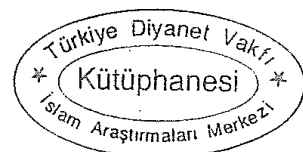
ŠABANOVIĆ, Hazim Bosanski pašaluk Svjetlost Sarajevo 1982 272

ŠABANOVIĆ, Hazim Bosanski pašaluk Svjetlost Sarajevo 1982 272

ŠABANOVIĆ, Hazim Muhammed a. s. u svjetlu europske kritike Prva muslimanska nakladna knjižara Sarajevo

ORIJENTALNI INSTITUT
U SARAJEVU

L'INSTITUT ORIENTAL
A SARAJEVO

P R I L O Z I

ZA ORIJENTALNU FILOLOGIJU

R E V U E

DE PHILOGIE ORIENTALE

Urednik — Rédacteur

Dr HAZIM ŠABANOVIĆ

Članovi redakcije: — Les membres de la rédaction:

Dr BRANISLAV ĐURĐEV, HAMID HADŽIBEGIĆ, TEUFIK MUFTIĆ

varih isto što i Džamiut-tavarih. Budući je i ovaj primjerak Džamiut-tavariha (na osnovu koga je Hafiz Abru napisao Zubdetut-tavarih) prepisan po naredenju Rašiduddina još za njegova života (714/1314), to oba ova primjerka zaslužuju, po mišljenju prof. Ateša, da budu okvalifikovani kao vjerodostojni za utvrđivanje teksta ovog djela. Gdje su se pojavile eventualna neslaganja ili nejasnoće u tekstu ta dva primjerka prof. Ataš je konzultovao treći rukopisni primjerak ovog djela iz Topkapu sarayı prepisan u XVI vijeku i prema tome davao prednost jednom od prva dva rukopisa.

Tekstualne razlike pomenutih rukopisa donesene su u ovome izdanju u kritičkom aparatu ispod teksta. One su neznatne i ne mijenjaju smisao teksta. Džamiut-tavarih je pisan laganim, narativnim stilom koji je pristupačan svakom ko je savladao bar osnove perzijskog jezika.

Na kraju svoga izdanja prof. Ataš je dodao registre ličnih imena, geografskih i etnografskih naziva (imena mjesta, imena plemena i njihovih ograna) što će znatno olakšati njegovu upotrebu.

Pojava ovog djela znači korak bliže cilju koji je u novije doba postavljen u naučnom svijetu, a to je potpuna naučna obrada i izdanje Ğāmi'at-tawāriħa.

S. Trako

Evlija Čelebija, *Putopis*, odlomci o Jugoslovenskim zemljama. Preveo, uvod i komentar napisao Hazim Šabanović. Knj. I i II, Svjetlost, Sarajevo, 1957, knj. I str. 298 u 8°, knj. II str. 268 u 8°.

Evlija Čelebija nije nepoznat kod nas. Već više od pola veka prevode se razni odlomci njegovog putopisa, koji se redovno navodi kad je u pitanju istorija bilo kog našeg kraja pod turcima. Broj prevodilaca raznih odlomaka iz Evlijinog putopisa nije mali (D. Čohadžić, S. Kemura, G. Elezović, F. Spaho i J. Radonić sa mađarskog).

Međutim, iako je broj prevodilaca i prevedenih fragmenata znatan, do sada tim prevodima nisu obuhvaćeni svi naši krajevi koje je Evlija opisao, a sem toga svim tim prevodima mogu se staviti ozbiljne zamerke. Zato je više nego za pohvalu inicijativa da se svi delovi Evlijinog putopisa, koji se odnose na naše zemlje, ponovo prevedu, prokomentarišu i izdaju kao posebna knjiga u skladu sa zahtevima savremene nauke.

Zahvaljujući trudu dra Hazima Šabanovića, već imamo dve sveske odlomaka iz Evlijinog putopisa i sada očekujemo treću, pa možemo ukazati na neke odlike ovog posla, koji je, da odmah napomenemo, veoma uspešno obavljen.

Evropski i turski orijentalisti bave se Evlijom još od 1815. g. kada je Hammer upozorio na njega u svom delu »Das Osmanischen Reiches Staatsverfassung und Staatsverwaltung«, ali i pored toga možemo slobodno reći da uvodna studija za ovo izdanje, koju je napisao Šabanović, pored Bajsunovog članka u »Islam Ansiklopedisi«, predstavlja najozbiljniji poduhvat da se Evlijino delo svestrano i detaljno prouči. U ovom drugom predgovoru (1—63), koji je bez sumnje plod dugih proučavanja i ispitivanja cele »Siya-hatname«, a ne samo onog dela koji se odnosi na našu zemlju, naročito bih podvukao vrednost bibliografskih podataka, tako reći hronološki poređanih, u vezi sa putopisom i Evlijom zatim osvrta na izvore ovog putopisa, njegovu pouzdanost, odlike i mane, na njegov značaj za nauku i proučavanje prilika u Otomanskoj imperiji, uslove u kojima je delo nastalo, itd.

Povodom ovog izdanja treba naročito izdvojiti prevod i komentare kojim je taj prevod propraćen. Šabanovićev prevod se vrlo lako čita, jer je prevodiocu pošlo za rukom da sačuva u osnovi književnu Evlijinu frazu. Ovu odliku Evlijinog stila Šabanović je

PRILOZI

ZA ORIJENTALNU FILOLOGIJU

POSVEĆENO HAZIMU ŠABANOVIĆU

Urednik

SALIH H. ALIĆ

Članovi redakcije

Dr MARIJA ĐUKANOVIĆ, Dr SULEJMAN GROZDANIĆ, Dr ADEM
HANDŽIĆ, Dr HASAN KALEŠI, Dr TEUFIK MUFTIĆ, Dr ALEKSANDAR
STOJANOVSKI i Dr IGNACIJ VOJE

Sarajevo, 1976.

BISERA NURUDINOVIĆ

BIBLIOGRAFIJA RADOVA DR HAZIMA ŠABANOVIĆA

U ovu bibliografiju uvršteni su, uglavnom, svi objavljeni naučni i stručni radovi preminulog dr Hazima Šabanovića, objavljeni kao monografije ili kao prilozi u časopisima i drugim serijskim izdanjima. Kao saradnik jugoslovenskih enciklopedija (Hrvatska enciklopedija, Vojna enciklopedija i Enciklopedija Jugoslavije) Šabanović se mnogo angažovao. Pretražila sam sve te enciklopedije, Šabanovićeve radove popisala i uvrstila u ovu bibliografiju. Moja nastojanja biće opravdana ako svi radovi iz pomenutih enciklopedija budu obuhvaćeni, jer mi se Šabanović za života nekoliko puta obraćao s molbom da to uradim. Dva Šabanovićeve rada objavljena u inostranim izdanjima uvrstila sam također u ovaj popis. Tako su u ovu bibliografiju uvrštena 184 njegova rada, od kojih 9 predstavljaju zasebna djela, 57 članke iz enciklopedija, a ostalo su studije različitog obima i prilozi objavljeni u raznim periodičnim izdanjima.

BIBLIOGRAPHY OF WORKS OF HAZIM ŠABANOVIĆ

Almost all published scholarly works and papers of late dr. Hazim Šabanović, which were published in the form of monograph or articles in periodicals or other serial publications, are included into this bibliography. As an Associate of the Yugoslav Encyclopaedias (Croatian Encyclopaedia, Military Encyclopaedia, and the Encyclopaedia of Yugoslavia), Šabanović contributed a lot to all of them. I have searched them all, copied all Šabanović's works, and included them into the present bibliography. It would make me very happy, if I had not missed anything from those Encyclopaedias since late Šabanović turned to me several times before his

15. Milan Adamović, <i>Razvitak vokalizma kod nekih osmanskih sufiksa</i> — <i>Development of vocalism in certain Ottoman suffixes</i>	281
16. Rašid Hajdarović, <i>Medžmua Mula Mustafe Firakije</i> — <i>The Magmua by Mula Mustafa Firaki</i>	301
17. Lamiya Hadžiosmanović, <i>Dvije neobjavljene pjesme o banjalučkom boju iz Kadićeve Hronike</i> — <i>Two unpublished poems on the battle of Banjaluka from Kadić's Chronicle</i>	315
18. Džemal Čehajić, <i>Diya'i Hasan al-Mostāri</i> — <i>Diya'i Hasan al-Mostāri</i>	329
19. Lejla Gazić, <i>Jedna neobjavljena pjesma Mehmeda Rešida</i> — <i>An unpublished poem by Mehmed Rešid</i>	345
20. Alija Nametak, <i>Jedna aljamiado pjesma iz janjarskog kodeksa s početka XIX stoljeća</i> — <i>Ein aljamiado gedicht aus dem Janjaer Kodex vom anfang des XIX Jahrhunderts</i>	355
21. Salih Trako, <i>Prvi prijevod Sejh Sadijeva Đulistana na srpskohrvatski</i> — <i>First translation of Sejh Sadi's Đulistan into serbo-croatian</i>	369
22. Fehim Nametak, <i>Epska pjesma na turskom jeziku o prilikama u Bosni</i> — <i>An epic poem in turkish from the nineteenth century</i>	383

30. MAZIRAN 1995

HAZIM ŠABANOVIĆ

16. I 1916 — 22. III 1971.

Hazim Šabanović je rođen 16. I 1916. u selu Poriječanima kod Visokog, gdje je završio osnovnu školu. Po završetku Gazi Husrevbegove medrese u Sarajevu, studirao je od 1936. na Višoj islamskoj šerijatsko-teološkoj školi i diplomirao juna 1940, također u Sarajevu. Tu je, osim u pravnim naukama, stekao solidno znanje iz tradicionalnih islamsko-arapskih disciplina, kao i iz istočnih jezika (arapskog, turskog i osnova perzijskog).

Po svojim predispozicijama, Šabanović se od početka posvetio naučnom radu. Poslije diplomiranja, svoju karijeru je započeo kao kustos Zemaljskog muzeja u Sarajevu u odjeljenju Turski arhiv. Iz tog vremena potječu njegovi radovi: *Popis kadiluka u evropskoj Turskoj* i njegova *Gramatika turskog jezika*, koju je radio isključivo prema zapadnim priručnicima i gramatikama. Ta gramatika je i danas solidan i koristan priručnik turskog jezika za početnike u Jugoslaviji.

Poslije 1945, radio je neko vrijeme u Arhivu grada Sarajeva i na Pravnom fakultetu u Sarajevu, gdje je prešao na iscrpniju obradu specijalnih problema i turskih izvora osmanske istorije, važnih, prije svega, za istoriju naroda Jugoslavije. Njegovi radovi: *Turski dokumenti u Bosni iz druge polovine XV stoljeća* i *Turski diplomatski izvori za istoriju naših naroda* bili su zapaženi kako u zemlji, tako i u inostranstvu. Te njegove radove, pored drugih objavljenih u prvom broju *Priloga za orijentalnu filologiju i istoriju jugoslovenskih naroda pod turskom vladavinom*, F. Babinger ocjenjuje kao *treffliche Beiträge (Documenta Islamica Inedita, Berlin 1952, str. 210)*. Oni su mu otvorili put u šire naučne krugove i objektivno omogućili da svoj rad na obradi problema i izvora osmanske istorije na Balkanu znatno produbi i usavrši.

Od 1950. do svoje smrti 1971. radio je u tek osnovanom Orijentalnom institutu u Sarajevu, gdje je dugi niz godina bio šef Istorijskog odjeljenja i glavni i odgovorni urednik spomenutih *Priloga*.

Od 1953. do 1957. godine predavao je turski jezik i tursku diplomatiku na Filozofskom fakultetu u Beogradu, pa je tada i

PRILOZI, XXII - XXIII / 1972-73

Sarajevo - 1976, s. 7-32

and research work covered a wide range of different disciplines in the field of Oriental Studies, especially in Ottoman Studies and Turkology. His most important work was *Princ Musa i Šejh Bedredin* ("Svjetlost", Sarajevo 1971). He published many studies which, mostly, treat the historical issues of the peoples of Bosnia and Herzegovina in the period of the Ottoman rule, such as: the spread of Islam, the timar system, agrarian relations and Ottoman feudalism in general, ideological and social movements, barter economy and town development, etc. He published in the journals: *Prilozi za orijentalnu filologiju*, *Prilozi Instituta za istoriju*, *Radio Sarajevo - Treći program*, *Istorijski časopis* (Beograd), *Godišnjak Istorijskog društva*, *Pregled*, *Radovi filozofskog fakulteta*, *Iktisat Fakültesi Mecmuasi* (Istanbul), etc. He is one of the authors of *Historija naroda Jugoslavije* (Vol. II, Zagreb 1959) and *Kanuni i kanun-name za Bosanski, Hercegovački, Zvornički, Kliški, Crnogorski i Škadarski sandžak* (in association with B. Đurđev, H. Hadžibegić, M. Mujić and H. Šabanović, OIS, Sarajevo 1957). From Turkish he translated the novels Y. Karaosmanoglu, *Kuća pod najam* (Sarajevo 1958) and Kemal Jašar, *Pobunjenik sa Torosa* ("Svjetlost", Sarajevo 1966), and from French M. F. Köprülü, *Porijeklo Osmanske carevine* ("Veselin Masleša", Sarajevo 1955). He was editor of *Prilozi za orijentalnu filologiju* and several books in the edition *Monumenta Turcica*. He participated in a number of scientific conferences in the country and abroad.

Dr. HAZIM ŠABANOVIĆ

(Poriječani kod Visokog, 1916. - Istanbul, 1971.)

Lični podaci:

Ime i prezime: Hazim Šabanović

Datum i mjesto rođenja: 13.1.1916., Poriječani kod Visokog

Datum i mjesto smrti: 22.3.1971., Istanbul

Školovanje:

Fakultet: Viša islamska šerijatsko-teološka škola, Sarajevo, 1941.

Doktorat: Univerzitet u Beogradu, Filozofski fakultet - doktor istorijskih nauka, 1956.

Zaposlenje:

Ministarstvo pravosuđa:

- sudski pripravnik: 1941.

Zemaljski muzej:

- kustos: 1941. - 1945.

Glavni Narodni odbor Sarajeva: 1946.

Pravni fakultet:

- arhivist: 1948.

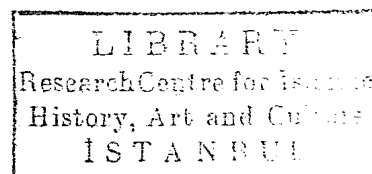
Orijeentalni institut u Sarajevu:

- asistent: 1950.

- naučni saradnik: 1952.

- viši naučni saradnik: 1958.

- naučni savjetnik: 1962.

PRILOZI

ZA ORIJENTALNU FILOLOGIJU

REVUE

DE PHILOGIE ORIENTALE

Urednik — Rédacteur
Dr HAZIM ŠABANOVIĆ

Članovi redakcije: — Les membres de la rédaction:
Dr BRANISLAV ĐURĐEV, HAMID HADZIBEGIĆ, TEUFİK MUFTIĆ

I pored nedostataka na koje smo gore ukazali, smatram da treba pozdraviti pojavu ovog rada i poželeti da se pristupi svestranom izučavanju turskih, odnosno islamskih spomenika kod nas. A za to danas postoje potrebni uslovi i odgovarajući kadrovi. Krajnje je vreme da se na ovome počne više raditi. Time bi prvenstveno trebalo da se pozabave Zavodi za zaštitu i izučavanje spomenika kulture.

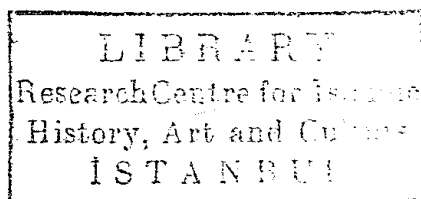
H. Kalešić

Dr Hazim Šabanović, *Bosansko Krajište*, Godišnjak Istoriskog društva Bosne i Hercegovine IX, 1958, 177—220

Na osnovu katastarskog popisa 1455. godine oblasti kojom je upravljao Isa-beg Ishaković, pisac konstatuje da su tumačenja pojma Bosanskog krajišta od strane V. Klaića i Č. Truhelke pogrešna, i zatim tačno kaže: šta treba podrazumeti pod tim pojmom. U obrazloženju pisac se osvrnuo na ranije objavljene izvore i istorijsku literaturu, pa je za svoju postavku, pored pomenutog popisa, iskoristio i objavljenu građu. Za defter navodi da je veran prepis originala koji je čuvan u carskoj defterhani, a sada u Arhivu predsedništva vlade pod signaturom Maliye defteri No 544. Sa žaljenjem pisac kaže da se zna samo za ime prepisivača, za kojega predpostavlja da bi mogao biti našeg porekla, naročito ako se ima u vidu preciznost ispisivanja toponima i fonetska vernost. Prema Šabanoviću defter predstavlja najstariji sačuvani turski katastarski popis oblasti, kojom je upravljao Isa-beg, i prvi popis Bosanskog krajišta. Iako Defter predstavlja samo jedan deo nasisa Isa-bega, sina Ishak-begova, on pruža prvorazrednu istorijsku građu iz oblasti istorijske geografije i istorije uopšte, i pored toga što mu nedostaju neke strane (159—164, 249, 250, 255—274 i 319).

Šabanovićev rad je pravilno metodski postavljen i podeljen na nekoliko (četiri) posebna odeljka, zatim dolaze analize marginalija i prilozi, sve to međusobno povezano u jednu celinu koja je mnogostrano osvetljena. Nećemo preterati ako kažemo da je građa ovog katastarskog popisa temeljno pretresena, kao i da je iskorišćena prilikom određivanja teritorijalnog opsega Krajišta kako u pogledu podataka o naseljima, tako i u pogledu na unutrašnje prilike i feudalne odnose u ovoj oblasti.

Objavljujući ovu građu, pisac ukazuje na nove, do sada nepoznate, elemente iz oblasti istorijske geografije, osvjetljavajući izvesne momente u vezi sa turskom vlašću u Bosni i sa oblašću Pavlovića. Objavljena građa zahteva reviziju dosadašnjih pojmova o prostiranju oblasti Rad. Pavlovića u župi Vrhbosna, kao i vilajeta Hodidjeda, župe Tilave i župe Vrhbosna. Na osnovu popisa pisac dolazi do originalnih, novih i, po našem mišljenju, pravilnih i do sada nepoznatih zaključaka, kao na primer, da stalna turska vlast datira tek od proleća 1448. godine (str. 181); da još 1455. godine Turci nisu bili potpuno likvidirali domaći feudalizam u Bosanskom Krajištu, niti su u celom Krajištu zaveli svoj spa-hijsko-timarski sistem; da nije bilo verskih i pravnih turskih institucija (str. 182). Pisac dalje određuje teritorijalni opseg Bosanskog Krajišta, ili Vilajeta Hodidjeda, i iznosi pojavu novog turskog naziva Vilajet Saray-ovasi (=Vilajet Sarajevo polje). Za Bosansko Krajište on konstatuje da se prostiralo preko cele župe Vrhbosne (str. 183 i 188). Pravilno je konstatovao: da na celom teritoriju Krajišta nisu vladali isti feudalni i društveni odnosi, jer je jedan manji broj naselja bio u vlasti Pavlovića, za koji su oni plaćali Turcima godišnji tribut (str. 183). Jednom rečju, pisac je sa svih strana izvukao iz popisa sve ono što je novo i zanim-

PRILOZI

ZA ORIJENTALNU FILOLOGIJU

REVUE

DE PHILOGIE ORIENTALE

Urednik — Rédacteur
Dr HAZIM ŠABANOVIĆ

Članovi redakcije: — Les membres de la rédaction:
Dr BRANISLAV ĐURĐEV, HAMID HADŽIBEGIĆ, TEUFİK MUFTIĆ

ječi (lat.), pošto se turski leksikografi slažu u tom da je ova riječ u turski jezik došla iz italijanskog (tavola), a nesporno je da je ital. tavola došlo od lat. tabula. Upućujem i na K. Vasmerov »Russisches etymologisches Wörterbuch«, Heidelberg, 1955, pod: tavel, tavl.

Teke. Nije tačno tvrđenje da ne postoji tur. riječ »tek«, koja znači »samo«. Postoji, a evo za to dokaz: »Türkçe Sözlük«, T. D. K., Ankara, 1955, str. 714: »tek = 1. Eşi olmıyan, biricik. 2. Yalnız, sadece: Bunun için tek bir yol var«. Zatim str. 625: »sadece (zarf) = yalnız, ancak«.

Terkiya. Turski etimološki i obični rječnici navode »terki« u značenju naše terkije kao izvorno tursku riječ, a riječ »tirkeş« (kožna torba u kojoj se drže strijele) kao izvorno perzijsku. Po svoj prilici tur. riječ »terki« ima izvorno vezu sa tur. riječi »deri« (koža), koja u starijem izgovoru glasi »teri« i »terik« (Š. Sami pod »deri« i »Divanü Lûgat-it Türk Dizini«, T. D. K., Ankar, 1943, pod »teri«).

Torba. Turski etimološki rječnici tretirajau ovu riječ, kako u izgovoru »torba«, tako i u izgovoru »tobra« kao izvorno tursku riječ. To isto zastupaju Zenker, Vasmer i drugi.

Abdulah Škaljić

Hazim Šabanović, *Bosanski pašaluk — postanak i upravna podjela*; Naučno društvo NR Bosne i Hercegovine, Djela knj. XIV, odjeljenje historijsko-filoloških nauka knj. 10; Sarajevo, 1959. 271 str. i 7 karata)

Pitanje uređenja pojedinih provincija Osmanske imperije, a za neke od njih i pitanje postanka, nije još dovoljno proučeno. To je problem od velike važnosti naročito kad se radi o onim oblastima gde su bile sprovedene tipične odlike osmanskog društvenog sistema i upravnog uređenja. Ispitati postanak, upravnu podjelu i

upravno urđenje jednog ejaleta u maloazijskom i evropskom delu Osmanske imperije predstavlja značajan doprinos osmanskoj historiji. Istina, postoji nekoliko opštih prikaza uređenja Osmanske imperije koji daju u najopštijim crtama i uređenje provincija, a i neke studije dodiruju tu temu sa različitih gledišta, ali sistematski prikaz uređenja jednog ejaleta na tom prostoru do pojave ove knjige nismo imali.

Nas, međutim, više zanima druga strana kad ističemo značaj teme. Istorijsko ispitivanje turske provincijske i lokalne uprave u našim zemljama pod turskom vlašću jest jedan od zadataka naše nauke. Naročito to treba istaći kad je u pitanju istorija Bosne pod turskom vlašću. Islamizacija jednog dela stanovništva je odredila naročiti položaj Bosne, drukčiji nego u drugim našim zemljama pod turskom vlašću. Mnogo toga što u istoriji drugih zemalja pod turskom vlašću dolazi u drugi red, u istoriji Bosne se ističe kao problem koji se mora rešiti da bi se dobila puna historijska slika te naše zemlje pod turskom vladavinom.

Jedna od specifičnosti istorije Bosne pod turskom vlašću od osamdesetih godina XVI veka jest postojanje bosanskog ejaleta (pašaluka). Ostale naše zemlje pripadale su ejaletima čija su sedišta i veći deo teritorije bili van okvira naših zemalja. Jedino je u ovom pašaluku čitava teritorija bila u okviru naših zemalja. Islamizacijom jednog dela stanovništva i razvitkom domaćeg feudalizma u okviru osmanskog u Bosni pod turskom vlašću stvorila se kod jednog dela stanovništva muslimanska tradicija i način života sa izvesnim samosvojnim karakteristikama. Time je bosanski pašaluk dobio u neku ruku etničku podlogu i po tome se razlikovao donekle od drugih pašaluka u evropskoj Turskoj i u XVI i XVII veku. Vremenom, a naročito posle kraja XVII veka, bosanski pašaluk je sve više dobijao karakter zemlje